

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Statvetenskapliga institutionen

Ungdomars attityder till politik i Västra Götalandsregionen

- En kvantitativ studie om effekterna av deltagande i Demokratitorget

Kandidatuppsats i Statsvetenskap

VT 2009

Katrin Urbäck

Handledare: Mikael Persson

Antal ord: 8 818

Abstract

Demokratitorget har utvecklats på inrådan av Västra Götalandsregionen för att öka ungdomarnas politiska engagemang i regionen genom att ungdomarna får träffa politiker under en dag i skolan och prata om aktuella frågor som berör ungdomarnas vardag och som regionen har inflytande över, till exempel sjukvård, kultursatsningar och kollektivtrafik.

Det studien syftar till är att ta reda på om ungdomarna faktiskt blir mer intresserade av politik efter Demokratitorget, och hur deras förtroende för regionens politiker och synen på engagemang påverkas, med en kvantitativ enkätundersökning. Är det någon mening att genomföra sådana här projekt, eller är det bara ett spel för gallerierna? Med hjälp av en så kallad panelundersökning, alltså att samma respondenter undersöks vid två tillfällen, går det att mäta hur intresse, förtroende och synen på engagemang ökar efter Demokratitorget.

Som teoretiskt ramverk används dels den moderna forskningen kring deliberativ demokrati, något vars tillämpning i deltagarsyfte är på framfart i Sverige speciellt när det gäller gymnasieskolan. Med hjälp av samtal och diskussion kan man öka det politiska intresset, är kärnan i resonemanget. Som en motvikt till deliberativ demokrati diskuteras också hur tidig politisk socialisation menar att det är mycket svårt att ändra på ungdomars inställning till politik eftersom de ofta ärver sina föräldrars uppfattningar.

Slutsatsen är att intresset för politik ökar både på allmän, regional och kommunal nivå, förtroendet för regionens politiker förblir i stort sett oförändrat och att synen på vissa typer av politiskt engagemang ökar efter att ungdomarna har deltagit i Demokratitorget.

Nyckelord: Demokratitorg, ungdomspolitik, deliberativ demokrati, panelundersökning

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1 Inledning	1
1.2 Specifika frågeställningar och hypoteser	4
2 Fallbeskrivning: Demokratitorget i Västra Götalandsregionen	5
3 Tidigare forskning	6
3.1 Nationell ungdomspolitisk forskning under 2000-talet	6
3.2 Forskning kring ungdomar och politik i västra Götaland	7
4 Teori – deliberativ demokrati kontra tidig politisk socialisation	8
4.1 Deliberativ demokrati – fin tanke eller faktiskt fungerande	9
4.2 Tidig politisk socialisation – går det att förändra befästa attityder	11
5 Metod, material och validitet	13
5.1 Operationalisering	13
5.1.1 Ungdomar, attityder och regional politik – en begreppsutredning	14
5.2 För- och nackdelar med en kvantitativ enkätstudie	15
5.3 Urvalsram	17
5.3.2 En sammanställning över respondenterna	19
5.4 En diskussion kring validiteten	22
5.4.1 En jämförelse av planerat valdeltagande	23
5.4.2 En jämförelse av politiskt intresse	23
6 Resultat och effekter av deltagande i Demokratitorget	25
6.1 Ökat politiskt intresse och deltagande - i varierande grad	27
7 Diskussion	30
7.1 Framtidsutsikterna för ungdomspolitiskt engagemang i VGR	31
Referenser	33
Appendix 1	35

FIGUR- OCH TABELLFÖRTECKNING

Figur 5.1	Demokratitorget och det kausala sambandet med ungdomars deltagande	14
Tabell 5.1	Ålders- och könsfördelning	19
Tabell 5.2	Utbildningsprogram och könsfördelning	20
Tabell 5.3	Respondenternas eget samt föräldrarnas ursprung och föräldrarnas utbildning..	21
Tabell 5.4	Politiskt intresse i tre olika ungdomsgrupper 15-29 år	24
Tabell 6.1	Hur intresserad är du av följande former av politik?	25
Tabell 6.2	I vilken utsträckning går det att lita på politikerna i din region?	26
Tabell 6.3	Kan du tänka dig att delta i den regionala politiken på något sätt?	27

1. Inledning

Ungdomar påverkas i stor utsträckning av politiken som bedrivs på regional nivå. Sjukvård, kultur, ungdomsmottagningar och kollektivtrafik är bara några av regionens ansvarsområden som berör ungdomars vardagliga liv. En stor enkätstudie som genomfördes 2003 visade att ungdomarna i Västra Götaland är mindre politiskt aktiva än i resten av Sverige, i alla fall i de traditionella politiska församlingarna (Fridolf 2003). Därefter har Västra Götalandsregionen (VGR) på olika sätt arbetat för att öka ungdomars engagemang och delaktighet i politiken. En av åtgärderna för att öka ungdomars intresse att vilja delta politiskt är ett projekt som kallas för Demokratitorget. Syftet med den här uppsatsen är att spåra vilka effekter Demokratitorget ger hos regionens ungdomar med hjälp av en kvantitativ enkätstudie i två steg. Nedan följer en kort beskrivning av projektet som står i fokus för undersökningen:

”Demokratitorg är en modell som syftar till att inbjuda till samtal mellan olika aktörer. I det här fallet rör det sig om kommunikation mellan politiker och unga människor inom Västra Götalandsregionen. Modellen syftar till att skapa ett klimat som leder till fruktbara samtal där alla har möjlighet att säga sin mening och få svar och reflektioner från de som är ansvariga för frågan på politisk nivå.”

(Demokratitorget 2009)

Mer konkret går projektet ut på att ungdomar får träffa politiker på sin skola och diskutera ämnen som ligger nära dem. Initiativet till projektet togs av VGR eftersom de inom kort kommer att utforma en ungdomspolitisk handlingsplan och därför vill inhämta åsikter från ungdomarna som bor i regionen. Demokratitorget initierades som ett pilotprojekt 2005 och kallades då Påverkanstorget. Efter lyckade resultat beslutade man i regionen sig för att permanenta projektet under det nya namnet. Göteborgsregionens Kommunförbund, GR, fick i uppdrag att genomföra torgen eftersom deras avdelning för Upplevelsebaserat Lärande, GRUL, har stor erfarenhet av liknande skolprojekt.

Lyckosamt nog har ett samarbete med GRUL kunnat resultera i en omfattande före- och efterundersökning med hjälp av enkäter för att spåra eventuella attitydförändringar hos ungdomarna i samband med Demokratitorget. Den här undersökningen är unik i sin utformning med före- och eftermätningar på individnivå, samt högst relevant med tanke på den kommande ungdomspolitiska handlingsplanen som skall utformas. Det första undersökningstillfället inföll samtidigt som GRUL åkte ut till skolorna ett par veckor innan Demokratitorget för att informera om evenemanget. Det andra undersökningstillfället inträffade några dagar efter att Demokratitorget anordnats på skolan.

Regionpolitik är något som många ungdomar har bristande kunskap och intresse om (Fridolf 2003). De politiker som deltar i Demokratitorget är verksamma just på regional nivå och därför finns det frågor i enkäten som syftar till att specifikt undersöka intresset för regional politik hos ungdomarna. Undersökningen fokuserar på de kortsiktiga effekterna av deltagande i Demokratitorget, men möjligheterna för framtida, mer långsiktiga studier som följer upp intresset kommer också att diskuteras i uppsatsens sista del.

Problemställningen kring ungdomars politiska attityder har granskats utifrån två olika forskningsperspektiv i den här uppsatsen. En av de mest etablerade teorierna inom statsvetenskapen är att politiskt beteende, speciellt väljarbeteende och partitillhörighet, grundläggs i tidig ungdom och att det beteendet sedan tenderar att finnas kvar hela livet hos personen (se t.ex. Sears 1999:1, Oscarsson 2002:79, Ekman & Todosijevic 2003:50). I den här uppsatsen kommer teorin genomgående att benämnas tidig politisk socialisation.

De värderingar och åsikter som har grundlagts tidigare i livet kan vara svåra att ändra med ett så kortvarigt projekt som Demokratitorget. Många människor tenderar att byta politisk åsikt ofta under ungdomsåren, men ärver ändå sina föräldrars värderingar och återkommer till dem när de blir äldre (Sears & Levy 2003). Den här teoribildningen kring

så tidig politisk socialisation, bland annat med stöd ifrån amerikanen David Sears forskning, är ett av två synsätt som kommer att värderas i samband med undersökningen.

Som kontrast till de värderingar som grundläggs tidigt i livet och som förespråkare för tidig politisk socialisation menar har stor betydelse, finns det en annan teoretisk riktning som menar att det går att ändra på grundläggande värderingar med relativt enkla metoder. Ett sätt att öka det politiska deltagandet kan vara genom deliberativ demokrati, även kallad samtalsdemokrati, som komplement till den traditionella representativa valdemokratin. Idén om att uppnå ett högre förnuft genom samtal med andra människor är en klassisk tanke som kan återfinnas hos forskare så som Jürgen Habermas och Robert A. Dahl. Vissa hävdar att teorin om deliberativ demokrati kan ses som en kritisk motpol till teorin om tidig politisk socialisation (Ekman & Todosijevic 2003:53), vilket väl motiverar det intressanta med att jämföra de båda.

Förespråkarna för deliberativ demokrati menar att intresset för att delta politiskt ökar om medborgarna får utveckla sina tankar och idéer genom att samtala med varandra och med politiska beslutsfattare. I modern tappning används samtalsdemokrati som metod i opinionsundersökningar, vilket är vanligt i USA där deliberativa samtal ofta direktsänds i TV inför viktiga val (Fishkin et al 2004). Metoden har även aktualiserats på senare år även i Sverige, bland annat i Demokratiutredningens slutbetänkande rekommenderas ett ökat fokus på deliberativa demokratiska arbetssätt (SOU 2000:1). Speciellt inom gymnasieskolan rekommenderas allt oftare en problematiserande samtalsmodell när det gäller demokratifrågor (Ekman 2007:29), varför det är relevant att undersöka om ett projekt med tydliga deliberativa förtecken faktiskt har effekt på gymnasieungdomarna.

GRUL kommer även själva att utvärdera Demokratitorgen och återkoppla sina resultat till VGR. Med hjälp av GRULs erfarenhet på området får den här undersökningen en yttre trovärdighet och en samhällsanknytning, samtidigt som den kan tillföra en vetenskaplig kontext till projektet och relatera dess effekter till tidigare forskning på området. Det har skrivits uppsatser om det tidigare pilotprojektet Påverkanstorget (se Nahari 2005), vilken kommer att diskuteras mer ingående i kapitlet om tidigare forskning.

Nedan kommer uppsatsens två centrala hypoteser samt frågeställningar att presenteras, och därefter följer en mer detaljerad fallbeskrivning av det som förväntas påverka ungdomarnas uppfattningar om politik, Demokratitorget.

1.1 Specifika frågeställningar och hypoteser

Frågeställningarna kommer att besvaras utifrån två hypoteser. Den första följer den deliberativa teorins linje vilket innebär att ungdomar efter att ha deltagit i Demokratitorget bör vara mer positiva till politik och politiskt deltagande. Forskning på området tyder på att ungdomarnas intresse för politik ökar när de får samtala om politiska frågor med varandra och med politikerna. Dessutom är det mycket möjligt att de får en mer positiv bild av att engagera sig politiskt när de får insikt i hur arbetet fungerar.

Den andra hypotesen grundar sig på den tidiga socialisationsteorin som menar att attityder till politik och politiskt deltagande styrs i huvudsak av grundläggande faktorer som föräldrarnas socioekonomiska bakgrund som förs över på ungdomarna. Alltså skulle inte Demokratitorget enligt den här hypotesen resultera i några betydande attitydförändringar, eftersom det krävs mer omfattande förändringar i människors liv för att viljan att engagera sig och det politiska intresset ska förändras.

Hypotes 1: Ungdomarnas intresse för politik kommer att öka efter deltagandet i Demokratitorget.

Hypotes 2: Ungdomarnas intresse för politik kommer att vara oförändrat efter deltagandet i Demokratitorget.

En tredje möjlighet är att intresset och förtroendet för politiken som bedrivs i regionen faktiskt minskar efter att ungdomarna har fått träffa och samtala med regionala politiker. Det här skulle i så fall kunna förklaras av att de fick en negativ bild av regionens politik vilket skulle vara ett mycket intressant utfall som förtjänar en utförligare undersökning i framtiden om så skulle vara fallet. Dock så anser jag möjligheten för det här utfallet mycket liten och inkluderar det därför inte som en möjlig hypotes.

Frågeställningarna som kommer att besvaras av den här undersökningen och i sin tur verifiera respektive falsifiera hypoteserna är:

- Leder deltagande i Demokratitorget till ett ökat intresse för regional politik och politik i allmänhet hos ungdomarna?
- Ökar förtroendet för de regionala politikerna efter deltagande i Demokratitorget?
- Leder deltagande i Demokratitorget till en mer positiv attityd till politiskt deltagande och engagemang hos ungdomarna?

2. Fallbeskrivning: Demokratitorget i Västra Götalandsregionen

Föregångaren till Demokratitorget¹ i VGR kallades för Påverkanstorg och genomfördes som ett pilotprojekt mellan 2005 och 2006. Utvärderingen av Påverkanstorget visade att det var en framgångsrik metod och att man i regionen skulle sikta på att permanenta arbetet med ungdomar och demokratifrågor (Belfrage 2006). Därefter fick Göteborgsregionens avdelning för Upplevelsebaserat Lärande, GRUL ansvar för genomförandet. GRUL har lång erfarenhet av upplevelsebaserad pedagogik i form av till exempel FN-rollspel och EU-rollspel. Deras verksamhet är inte bara inriktad på gymnasieungdomar utan vänder sig till alla aktörer inom utbildningssektorn både på grundskole- gymnasie- och högskolenivå.

Som nämndes i inledningen går Demokratitorget ut på att ungdomar och politiker får träffas och samtala under några timmar, om ämnen som har valts ut gemensamt av politiker och ungdomar². Ämnena är vanligtvis regional utveckling, hälso- och sjukvård, kultur, miljö och kollektivtrafik. På själva Demokratitorget får ungdomarna cirkulera kring fem stationer som alla har varsitt ämne och en eller två politiker. En sekreterare skriver ner det som diskuteras på varje station i en dator och texten visas direkt på en

¹ Benämningen Demokratitorg är inte speciellt vanligt förekommande, men den har figurerat i officiella sammanhang tidigare, i samband med regeringens Demokratiutredning i början på 2000-talet då en webbplats med namnet Demokratitorget (numera nerlagd) drevs av Justitiedepartementet. Inriktningen på projektet låg dock varken på ungdomspolitisk eller regional nivå utan generellt på en nationell nivå (Integrations- och jämställdhetsdepartementet 2007).

² Det går till genom att politikerna först diskuterar fram ett antal viktiga fokusområden där de vill ha information från ungdomarna om hur det fungerar, cirka sju områden. Därefter får ungdomarna på en förberedande träff inför Demokratitorget demokratiskt rösta om vilka två ämnen de vill ha med på sitt torg. Sedan bestämmer politikerna tre områden till som ska förekomma på torget vilket ger totalt fem ämnen per Demokratitorg.

projektorduk så att alla kan se vad som sparas. Det som skrivs hamnar sedan på Demokratitorgets hemsida. Ungdomarna vistas i 15 minuter på varje station innan det är dags att gå till nästa. I slutet av Demokratitorget får de som vill skriva ner övriga tankar och åsikter på post-it-lappar som också blir publicerade på hemsidan.

3. Tidigare forskning

Den här sektionen kommer att inledas med en genomgång över den forskning som framkommit på senare år kring det centrala problemet i uppsatsen – ungdomars politiska engagemang. Den första delen tar upp vad som har skrivits på nationell nivå de senaste åren, för att sedan gå närmare in på den forskning som bedrivits på regional nivå, vilket också är det särskilda fokus som uppsatsen inriktar sig på.

3.1 Nationell ungdomspolitisk forskning under 2000-talet

De senaste åren har det gjorts mycket forskning kring ungdomar och deras förhållande till politik i Sverige. En influens till forskningen det senaste decenniet kan vara Demokratiutredningens slutbetänkande från 2000 som lyfte fram en delvis problematisk bild av politiskt engagemang och deltagande. Något som också lyfts fram i slutbetänkandet och som är relevant för den här uppsatsen, är försöksverksamheten med regionbildningar som bedrivs i Sverige. Vikten av att politiska aktörer så väl som samhällsmedborgare träffas och får vara med och påverka lyfts fram. Bland annat föreslås direktval på regional nivå för att ge mer legitimitet till den regionala politiken (SOU 2000:1). Därför är det av yttersta vikt att ungdomar redan i tidig ålder får upp ögonen för hur regionen arbetar och vad dess ansvarsområden är, till exempel genom projekt som Demokratitorget.

Joakim Ekman och Sladjana Todosijevic presenterar en gedigen genomgång av den aktuella forskningen på området ungdomar och politisk engagemang i sin översikt från 2003. Bland annat granskar de skolans funktion som demokratifostrande funktion, något som ofta förekommer i ungdomspolitisk forskning. De uppmanar till ett mer utbrett interdisciplinärt samarbete på forskningsområdet, just för att koppla samman skolväsendet och den samhällsvetenskapliga forskningen bättre.

Överblicken avslutas också med en efterfrågan på mer forskning kring ungdomar och politiskt engagemang, speciellt kring förutsättningarna för deliberativa samtal i skolorna, något som den här undersökningen kanske kan bidra med (Ekman & Todosijevic 2003:114).

Två exempel på statlig forskning som utkommit efter millennieskiftet är Unga medborgare – Ungdomsstyrelsens slutrapport i projektet Ung i demokratin från 2003 och deras attityd- och värderingsstudie Unga med attityd från 2007. Den första av de två är baserad på en enkätstudie med 18-åringar och är en del i projektet Ung i demokratin som Ungdomsstyrelsen ansvarade för. Resultaten från den överensstämmer till viss del med resultaten från den här studien, vilket visar sig i avsnittet om validitet nedan som jämför de båda studierna.

Det konstateras i studien att det tidigare så självklara sambandet mellan politiskt deltagande och föräldrarnas socioekonomiska status inte är så självklart längre. Istället är sambandet mellan den sociala sammanhållningen i familjen eller studieval, och politiskt intresse mycket starkare (Ungdomsstyrelsen 2003). Det allra tydligaste sambandet som gick att finna stod mellan kunskaper i demokrati och intresse för politiskt deltagande, vilket var väntat och överensstämmer med tidigare forskning (se t.ex. Luskin 1990)

3.2 Forskning kring ungdomar och politik i Västra Götaland

Även på det regionala planet finns en hel del relevant forskning. VGRs projekt Demokratiforum initierades 2002 och syftade till att öka ungdomars möjligheter att delta i politiken. Undersökningen omfattade 1673 svarspersoner (62 % svarsfrekvens) mellan 16 och 19 år, bosatta i Västra Götaland. Undersökningen handlade om hur man ska kunna öka ungdomars politiska inflytande och hur de unga anser sig kunna påverka politiken. Resultatet visade bland annat att ungdomar behöver få bättre kunskap om det lokala politiska systemet och att det finns en generationsklyfta mellan politiker och ungdomar som försvårar samarbete (Fridolf 2003).

Naharis magisteruppsats från 2005 skrevs på uppdrag av Västra Götalandsregionen och baserades på en enkätundersökning med gymnasieungdomar. Hon mätte bland annat ungdomars politiska intresse, syn på engagemang och systemtilltro före och efter att de deltog i Påverkanstorget som anordnades av regionen på fem skolor under våren 2005. Resultaten, som omfattade två av de deltagande skolorna och hade ett relativt stort bortfall (53 % svarsfrekvens på den uppföljningsenkäten), visade att det politiska intresset ökade efter Påverkanstorget, samt att misstron mot politiker minskade (Nahari 2005). Dock bör resultaten från Naharis studie tolkas med försiktighet, eftersom, som hon själv skriver ”den bristande kunskapen om ungdomarnas sammansättning och det stora bortfallet har gjort det omöjligt att kunna dra direkta slutsatser om deltagandets effekter. Reliabiliteten kan därför ifrågasättas” (2005:30).

4. Teori – Deliberativ demokrati kontra tidig politisk socialisation

I den första delen av det här kapitlet, som behandlar de två centrala teorierna, kommer uppsatsens frågeställningar diskuteras med utgångspunkt ur forskningen kring deliberativ demokrati. Det finns också annan forskning som tvärt emot förespråkarna för deliberativ demokrati menar att politiska åsikter och intresse befasts långt tidigare och inte går att ändra på genom samtal och diskussion under en kort tidsperiod, nämligen tidig politisk socialisation. Genom att jämföra dessa två går det att få en förståelse för vad som kan tänkas hända, eller inte hända, med ungdomars attityder när de får samtala med politiker under de två timmar som Demokratitorget varar.

Litteraturen på respektive område är mycket omfattande och rör sig kring en mängd olika teman, därför gäller det att välja ut de verk som bäst kan användas för att spegla den här undersökningen. Vad gäller deliberativ demokrati har jag valt att främst fokusera på den moderna forskningen där metoden ofta används för att mäta medborgares uppfattningar om politik inför stundande val i USA, därför att det är det som bäst kan jämföras med utformningen av den här studien.

4.1 Deliberativ demokrati – fin tanke eller faktiskt fungerande?

Vad gäller deliberativ demokrati finns det en mängd forskning, speciellt från det senaste decenniet, som berör skolvärlden och hur man bättre kan använda sig av deliberativa samtal i gymnasieskolan (se t.ex. Mutlu & Örtman 2004, Englund 2006, Puškarić 2007). Demokratiutredningen förordar i sitt slutbetänkande ett utvecklat deltagardemokratiskt arbetssätt i skolvärlden (2000:243) vilket kanske kan förklara uppkomsten av dylik forskning på området under senare år. Även om den här undersökningen berör gymnasieungdomar, så är inte syftet att undersöka Demokratitorgets pedagogiska nytta i utbildningen. Dessutom är forskningen kring deliberativ demokrati i skolan i hög grad fokuserad på interaktionen mellan lärare och elever, medan Demokratitorget är ett projekt där lärarnas roll är mest framträdande i förberedelse- och återkopplingsfaserna. Under själva Demokratitorget rekommenderas lärarna att närvara, men de interagerar inte i samtalen på något sätt.

Rosell och Fishkin diskuterar sina respektive metoder för att uppnå deliberativ demokrati i en artikel från 2004. I deras respektive beskrivningar av sina metoder kan vi finna stöd för många av de teser som omfattas av det deliberativa demokratiska tankesättet. Rosells metod "ChoiceDialogue" går kortfattat ut på att samla ett slumpmässigt representativt urval av medborgare som får ta del av informationsmaterial i en fråga och sedan diskutera tillsammans utan påverkan från experter så som politiker eller forskare. De blir informerade om att syftet med dialogerna är de ska försöka finna lösningar på problem genom att diskutera. Tanken med den här metoden är att hjälpa beslutsfattare att lösa särskilt kniviga frågor som de inte har lyckats enas om.

Fishkins "Deliberative Polls" är en liknande metod som handlar om undersökningar där ett slumpmässigt representativt urval medborgare får diskutera en viss fråga i mindre grupper. Men innan dom gör det får de först besvara en rad frågor om det aktuella ämnet. Dessutom får de, innan diskussionerna, ta del av översiktlig och opartisk information om frågan. Efter diskussioner med experter och med varandra får de besvara liknande frågor en andra gång och på så sätt kan man se effekterna av själva diskussionen.

Den här metoden är enligt Fishkin bättre än vanliga opinionsundersökningar, eftersom folk tenderar att välja svarsalternativ slumpmässigt om de inte är insatta i ämnet, vilket resulterar i en felaktig avspegling av befolkningen. Flera av Fishkins undersökningar visar på åsiktsförändringar före och efter deliberation. Det som styrker antagandet att ett projekt som Demokratitorget faktiskt påverkar ungdomars åsikter är, att Fishkins väl beprövade metod innebär att människor träffas över en dag, ibland en helg, och diskuterar. Rosells ChoiceDialogues pågår under åtta timmar. Själva samtalssituationen är alltså inte tidsmässigt omfattande men bidrar ändå till betydande attitydförändringar. Demokratitorget är ett projekt som pågår endast i några timmar och ungdomarna får vissa förberedelser veckorna innan, precis som deltagarna i Fishkins och Rosells metoder som får ett skriftligt material för att läsa in sig på ämnet.

I en intervju med Fishkin och Rosell delar de med sig av erfarenheterna från sina respektive metoder. Bland annat har det visat sig att den misstro många medborgare känner inför politiska processer tenderar att klinga av efter deliberativa samtal och ersättas med en stark vilja att påverka de beslut som rör ens egen vardag (Fishkin & Rosell 2004).

En av grundprinciperna i det deliberativa idealet är att det motverkar människors egenintresse när det gäller politiskt handlande. Det säger sig självt att man inte får mycket gehör genom att förespråka egennyttiga alternativ i ett offentligt forum. Därför tvingas deltagarna att tänka efter och sortera ut de allmännyttiga fördelarna med det förslag man själv förespråkar. Vissa, till exempel Habermas, menar att det alltid finns ett "rätt" alternativ i politiska diskussioner, och genom att samtala kommer medborgarna förr eller senare fram till det rätta beslutet. Andra, så som Elster, menar att det inte alltid går att enas kring ett beslut som alla är överens om. Dock är de flesta förespråkarna för deliberativ demokrati överens om att egenintresset minskar när medborgare får ta del av varandras argument och vinklingar på politiska problem (Jodal 2008).

Det finns såklart en mycket mer omfattande litteratur på området deliberativ forskning, men det ovanstående sammanfattar på ett överskådligt sätt essensen kring teoribildningen

utifrån modern forskning. I nästa avsnitt kommer det som argumenterar för uppsatsens andra hypotes, att Demokratitorget inte skulle ge någon särskild effekt på ungdomarnas attityder att avhandlas, närmare bestämt diskussionen kring tidig politisk socialisering. Det är dock viktigt att nämna att den hypotes som inspirerat till den här studien är den som menar på att ungdomarnas attityder faktiskt förändras efter Demokratitorget och därför läggs ett tyngre fokus på den deliberativa demokratiteorin som har beskrivits ovan.

4.2 Tidig politisk socialisation – går det att förändra befästa attityder?

Robert Luskin diskuterar i en artikel varför vissa människor blir mer politiskt intresserade än andra (1990). Tre generella förklaringsmodeller står i fokus för hans undersökning, nämligen (1) vilken slags politisk information man blir utsatt för, (2) människors förmåga att ta emot den informationen och (3) deras motivation till att göra så. Hans uppskattningar visar att utbildning och media påverkar i mindre utsträckning än vad intelligens i form av motivation och möjligheter gör. Resonemanget kretsar kring det Luskin benämner *political sophistication* (här politisk intelligens). Han menar på att begreppet politisk intelligens är omtvistat och att många forskare inte ens bryr sig om att definiera vad det betyder när de använder det, vilket har resulterat i en begreppsförvirring (1987:857). Begreppet kan enkelt förklaras med politisk uppfattningsförmåga och nivån av politisk kunskap sammantaget. Luskin radar upp några kännetecken på en person med politisk intelligens, till exempel är det en person som i hög grad deltar i politiska aktiviteter, som kan peka ut och ägna sig åt specifika politiska intresseområden, och som bättre kan stå emot och genomskåda påtryckningar från propaganda och från media etc.

Luskin är inte en förespråkare för socialisationsteorin, snarare tvärtom. Däremot argumenterar han på ett bra sätt vad det är som gör att vissa blir politiskt intresserade och andra inte. I den här undersökningen skulle Luskins teori om politisk intelligens kunna förklara varför vissa ungdomar inte uppvisar ett större intresse efter deltagandet i Demokratitorget, eftersom det helt enkelt kan finnas andra, mer grundläggande anledningar till nivån av politiskt intresse som inte förändras så enkelt. Till exempel så drar Luskin i sin artikel slutsatsen att *intresset* för att engagera sig är det som påverkar allra mest. Dessutom, om ungdomarna redan från början besitter en hög politisk

intelligens så ändrar de troligtvis inte uppfattning om politikerna i regionen på grund av att de har fått samtala med dem på ett Demokratitorg³. I det fallet har de redan bildat sig en uppfattning långt tidigare och håller troligtvis fast vid den även efter Demokratitorget.

Den amerikanska forskaren David O. Sears menar att åsikten att tidig politisk socialisation skulle ha substantiell betydelse för ungdomars framtida politiska preferenser är väl utbredd, men inte speciellt väl empiriskt underbyggd. Han nämner ändå att det finns en del imponerande forskningsprojekt som visar att så är fallet. Ett exempel är en omfattande studie av Jennings och Niemi som sträckte sig över trettio år och följde unga studenter och deras föräldrar, samt även studenterna och deras barn längre fram i tiden. Resultaten visade att det fanns starka samband mellan föräldrarnas partitillhörighet och barnens, när de blev vuxna. Dock fanns också tydliga brytningar just i ungdomsåren, då många lät sina egna preferenser styra valet av partitillhörighet. Vid vuxen ålder återgick dock många av ungdomarna till samma parti som föräldrarna var anhängare av (Sears & Levy 2003).

Vidare menar han att ungdomar är mer öppna för att förändra politiska åsikter ända upp till andra halvan av tjugوårsåldern då de politiska preferenserna tenderar att stabiliseras. Det här kan i så fall förklara en tillfällig förändring av åsikter vid en panelmätning av ungdomarna som deltar i Demokratitorget. Mer kraftfull påverkan skulle dock i så fall behövas för att substantiellt förändra deras intresse för att engagera sig politiskt. En annan studie Sears tar upp undersökte kvinnor som läste på college och som kom ifrån konservativa familjer under 30-talet. En uppföljning visade att kvinnorna under sin tid på college bytte åsikt åt det mer liberala hållet och behöll sedan sina liberala värderingar livet ut, trots en traditionell konservativ uppväxt (2003:78ff). En svaghet med argumentationen för tidiga politiska socialisationsmönster är dock att i stort sett all forskning bedrivits av och med människor boende i Nordamerika, vilket kan göra det svårt att generalisera resultaten till andra kulturer och miljöer.

³ Därför kommer inte heller de som hade ett högt intresse för politik från början att urskiljas specifikt i analysen.

5. Metod, material och validitet

Den här delen av uppsatsen kommer att inledas med en beskrivning av hur operationaliseringen har gått till, det vill säga hur uppsatsens frågeställningar och hypoteser har omvandlats till mätbara variabler som sedan blivit till frågor i enkäten som använts i undersökningen. Efter operationaliseringen följer en redogörelse för de centrala begrepp som används i studien och vilka definitioner som gäller. Därefter följer en diskussion kring för- och nackdelar med den här typen av studie, och varför just den här metoden passar bäst för att undersöka effekterna av Demokratitorget.

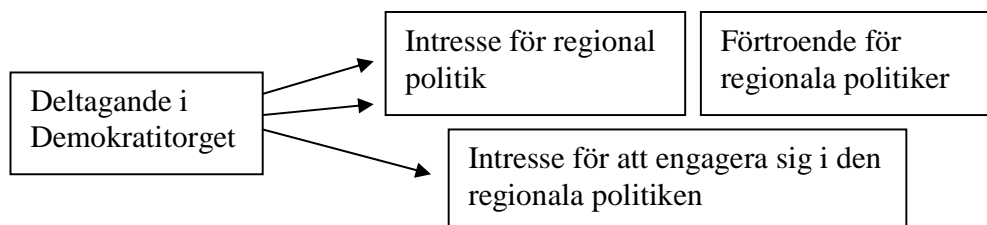
Slutligen kommer ett avsnitt som berättar hur populationen har valts ut samt en diskussion kring uppsatsens validitet, vilken styrks av att svarspersonernas egenskaper jämförs med tidigare undersökningar för att se hur väl de överensstämmer med andra, större urvalsgrupper i liknande undersökningar.

5.1 Operationalisering

För att kunna besvara frågeställningarna måste de begrepp som används i studien operationaliseras för att konkretisera problemet och göra det mätbart. Problemet är som beskrivits ovan att ta reda på hur ungdomars intresse för politik ändras efter medverkan i Demokratitorget. Nedan följer en kort överblick över hur operationaliseringen är genomförd. I en datamatrix blir ungdomarna till analysenheter, enkätfrågorna blir variabler och svaren blir till variabelvärden i matrisen. Enkätfrågorna kommer förutom bakgrundsfrågor om kön, ålder och utbildningsprogram att baseras på frågeställningarna som presenterades ovan (se bilaga 1).

Det kausala förhållandet som har undersökts illustreras i figur 1:

Figur 5.1: Demokratitorget och det kausala sambandet med ungdomars deltagande

Kommentar: Det kausala sambandet ovan är naturligtvis endast applicerbart på den ena av uppsatsen två hypoteser, nämligen den som följer teorin om att deliberativa samtal kan förändra politiska uppfattningar hos ungdomar. Ett resultat som styrker socialisationshypotesen, ett nollresultat, skulle falsifiera sambandet.

5.1.1 Ungdomar, attityder och regional politik – en begreppsutredning

I vetenskapliga undersökningar är det viktigt att vara tydlig med innebörden av centrala begrepp och namn för att undvika missförstånd. Bara ett ord som ungdom måste definieras eftersom det inte finns en enhetlig benämning på vilka som tillhör gruppen ungdomar. Susanna Johansson (2007) kallar de som tillhör åldersgruppen 15-29 år för ungdomar i sin avhandling *Dom under trettio – Vem bryr sig och varför?*, vilken är samma definition som kommer att användas i den här uppsatsen.

Vad menas med att ha en attityd till någonting? Det är ett begrepp som kan upplevas som mångtydigt. Även här väljer jag att använda mig av Johanssons definition av ordet, som i korta drag innebär en mer konkret företeelse än värderingar, som kan sägas vara ett mer abstrakt begrepp och alltså svårare att utläsa genom en enkätundersökning. ”En fördel med att operationalisera värderingar genom attityder är att det ofta kan upplevas som lättare för respondenterna att ta ställning om frågorna blir mer specificerade och kontextbundna och mindre abstrakta” (Johansson 2007).

Studien syftar till att kartlägga attityder till politik i allmänhet, men ett speciellt fokus kommer att ligga på intresset för regional politik. Anledningen till det är att det är regionala politiker ungdomarna träffar och projektet arrangeras inom regionen Västra

Götaland. Dessutom har VGR inte funnits så länge och det finns ett stort behov av att utvärdera medborgarnas åsikter kring den regionala politiska beslutsnivån. 1996 beslutade Riksdagen att omorganisera ansvarsfördelningen på två områden i Sverige, Skåne och Västra Götaland. 1998 slogs de tre länen Skaraborg, Älvsborg och Bohuslän samman och året därpå även deras respektive landsting, och Västra Götalandsregionen bildades. Våren 2002 beslöt Riksdagen att pröva den regionala styrelseformen en mandatperiod till (Jonhäll 2004).

5.2 För- och nackdelar med en kvantitativ enkätstudie

För att nå fram till resultatet och besvara frågeställningarna används en frågeundersökning där svarspersonerna behandlas som respondenter, det vill säga det är deras åsikter och tankar som är intressanta (Esaiasson et al. 2007:258). Frågeundersökningen utformas som en pappersenkät som delas ut till ungdomarna när de sitter samlade klassvis, vid två olika tillfällen. Tack vare samarbetet med GRUL delas de första enkäterna ut i samband med att de åker ut till skolorna några veckor innan Demokratitorget och informerar. Den exakta tiden för enkätutdelning är viktig, eftersom ungdomarna först behövde få översiktlig information om vad regionen är för något, i förhållande till t.ex. kommunen, för att kunna besvara frågorna. De skulle dock inte få reda på vad Demokratitorget var förrän efter att enkäten fyllts i, varför enkäten delades ut i en paus ifrån informationen från GR.

Enligt Esaiasson et al (2007:265) är gruppenkäten ett speciellt fall där svarsfrekvensen nästan alltid blir hundra procentig. Metoden med att dela ut enkäter i samband med det förberedande mötet visade sig också bli lyckat och gav en hundra procentig svarsfrekvens⁴. Enkäten som skulle distribueras några dagar efter Demokratitorget delades ut till de ansvariga lärarna samtidigt som projektet genomfördes, och de fick sedan i uppgift att dela ut enkäterna till eleverna några dagar efter Demokratitorget och skicka tillbaka dem via post. Även det här förfarandet visade sig vara lyckat, med undantag för ett visst bortfall i form av elever som inte deltagit i Demokratitorget och elever som inte närvarade vid något av enkättillfällena.

⁴ Med undantag för de elever som var frånvarande just den dagen enkätutdelningen ägde rum.

Metoden som används i den här undersökningen kan liknas vid ett experiment där respondenterna utsätts för ett stimuli i form av Demokratitorget, och effekterna av detta stimuli mäts. Dock så fanns det såklart ingen möjlighet att styra experimentsituationen vilket indikerar ett fältexperiment, där man använder sig av ett befintligt fenomen och utför en före- och en eftermätning (Esaiasson et al 2007:380). Med tanke på att respondenterna följs upp på individnivå efter Demokratitorget måste man finna ett sätt att identifiera varje respondent i de båda undersökningarna. Med inspiration från Esaiassons projekt Demokrativerkstaden (2000:5) ombads respondenterna att hitta på ett eget kodnamn för sitt deltagande, och sedan försöka minnas det till det andra enkättilfället. För säkerhets skull fanns vid det andra enkättilfället tillgång till en lista över gruppens kodnamn. Metoden visade sig fungera väl och endast i ett litet antal fall fanns vissa svårigheter att identifiera respondenterna vid de två tillfällena⁵. Det första insamlingstillfället administrerade jag själv och vid det andra tillfället fick jag hjälp med ansvariga lärare på respektive skola att distribuera enkäterna.

Den ursprungliga tanken var att genomföra personliga intervjuer med respondenterna. Det skulle innebära att svaren blir mer utförliga, detaljerade och det kan vara lättare att få förklaringar till om, och i så fall varför Demokratitorget påverkat ungdomarna. Dock så överväger fördelarna med en kvantitativ studie. För det första, samarbetet med GR och tidsspannet erbjuder ett urval på över 200 respondenter, vilket möjliggör ett tillräckligt stort statistiskt underlag för att kunna se effekter och samband och jämföra dem med tidigare undersökningar. För det andra så är det både lättare och intressantare att spåra eventuella före och efter-effekter när man har tillgång till ett så stort antal respondenter. För det tredje, om 5-10 ungdomar hade intervjuats så hade svaren blivit mer nyanserade, men samtidigt hade den externa validiteten sjunkit eftersom det inte hade varit möjligt att kunna dra några vidare slutsatser om hur deltagande i Demokratitorget påverkar ungdomar generellt sett.

⁵ Ett sådant tillfälle var i en grupp där flera respondenter, troligtvis som ett gemensamt skämt, skrev samma kodnamn. Lyckligtvis gick det ändå att identifiera enskilda respondenter med hjälp av bakgrundsvariabler så som föräldrarnas ursprung och utbildning som skiljde sig åt mellan respondenterna.

En nackdel med den här metoden är att antalet frågor och tiden som kunde läggas på att besvara enkäten blev begränsade på grund av att det förberedande mötet redan var inbokat och tidsbestämt när den här undersökningen kom med i planeringen. Det betyder att stor vikt fick läggas på att utforma frågorna kort och koncist på ett lättförståeligt sätt och att undvika för många frågor. Det visade sig dock snarast bli en fördel eftersom eleverna inte hann tröttna på att fylla i enkäten och risken för att de missförstod någon fråga blev väldigt liten (se bilaga 1).

Sammanfattningsvis kan man om metoden säga, att dess brister är att tiden till att besvara enkäten var begränsad vilket kan medföra oönskat eller stressade svar. Dessutom blev det ett visst bortfall på den uppföljande enkäten på grund av frånvaro vid något av de två tillfällena. Fördelarna är dock starkt övervägande: urvalet består av en stor grupp ungdomar vilket möjliggör statistiska generaliseringar, gruppenkätmetoden bidrar till en hög svarsfrekvens samt att kontrollmöjligheten är hög när alla ungdomarna sitter samlade, och slutligen så är det unikt och nyskapande med typen av både före- och efterundersökning i samband med Demokratitorget, vilket gör att metoden kan liknas vid ett fältexperiment som kan generera intressanta resultat.

5.3 Urvalsram

Svarspersonerna är valda ur en större population (gymnasieungdomar årskurs 1 och 2 i Västra Götaland), dock inte slumpmässigt utvalda eftersom det rör sig om en form av fältexperiment där det intressanta är åsikterna hos de ungdomar som deltar i Demokratitorget, inte ungdomar i regionen generellt. Men tack vare en jämförelse med tidigare studier som har större urval än den här har det dock visat sig att urvalet kan sägas vara representativt för hela regionen i hög grad (se diskussionen kring validitet nedan).

Skolorna som medverkar i Demokratitorget har delvis valts ut av GRUL med hänsyn till att de vill täcka in en så stor del av Västra Götaland som möjligt och bjuder in skolor som inte medverkat tidigare. Men även skolor som har deltagit tidigare och som har positiva erfarenheter har anmält sig till att delta igen. Urvalsprocessen är mindre relevant i det här sammanhanget eftersom studien inte gör anspråk på att generalisera över hela

populationen utan fokuserar på den individuella förändringen över tid hos de ungdomar som deltar.

Urvalsramen består alltså av gymnasieelever (årskurs 1 och 2) på sex gymnasieskolor runt om i regionen⁶. Den geografiska spridningen är stor med skolor ifrån både storstadsregionen (Göteborg), mellanstora städer (Borås) samt mindre städer så som Mariestad. Det finns även en stor variation i utbildningsprogram med både teoretiska program och praktiska program representerade. De teoretiska programmen är något högre representerade än de praktiska (61 respektive 38 procent). Av hänsyn till respondenternas anonymitet kommer inte de exakta klasserna på respektive skola att redovisas, eftersom det ofta rör sig om bara en eller två klasser per skola.

För mer detaljerad information om respondenternas sammansättning hänvisas till kapitlet som följer nedan, vilket kommer att inledas med en fullständig sammanställning över respondenterna. Därefter följer ett kapitel om undersökningens validitet⁷, vilken bland annat styrks av en jämförelse mellan respondenterna och andra liknande undersökningar ifråga om planerat valdeltagande och politiskt intresse, två frågor som på ett bra sätt mäter politiska uppfattningar och som har använts i en mängd undersökningar, bland annat SOM-institutets årliga undersökningar

⁶ Skolorna är följande: Globala gymnasiet i Göteborg, Bäckängsgymnasiet i Borås, Tranemo gymnasieskola i Tranemo, Kanalskolan i Töreboda, Vänergymnasiet i Mariestad samt De la Gardieskolan i Lidköping.

⁷ Med validitet menas att de teoretiska begreppen överensstämmer med operationaliseringen, det vill säga "att mäta det vi påstår att vi mäter" (Esaiasson m fl 2003:61)

5.3.2 En sammanställning över respondenterna

Det här avsnittet redogör för hur respondenterna är fördelade på ålder, kön, födelseland och utbildningsprogram. Även bakgrundsfrågor som föräldrarnas födelseland och utbildning är inkluderade. Alla siffror avser de ungdomar som deltog vid båda enkätstillfällena samt på Demokratitorget, bortfallet har alltså rensats ut innan sammanställningen. Den här sammanställningen inkluderas på grund av att det är viktigt att redovisa vilka respondenterna är som ska ingå i analysen. Dock har jag beslutat att inte jämföra grupper med olika bakgrund i relation till politiskt intresse och engagemang i analysen. Detta på grund av att antalet i respektive grupp: ålder, kön, utbildningsprogram och så vidare, är för få för att få fram några substantiella bevis på effekt.

Tabell 5.1 Ålders- och könsfördelning

Ålder	Kvinnor		Män		Totalt	
	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal
16	0,6	1	0,0	0	0,6	1
17	9,7	15	4,5	7	14,2	22
18	37,4	58	32,9	51	70,3	109
19	4,5	7	9,0	14	13,5	21
20	0,0	0	1,3	2	1,3	2
Totalt	52,2	81	47,7	74	100	155

Kommentar: Åldern har utlästs genom födelseår vilket innebär att åldern 18 syftar på de som är födda 1991 och fyller 18 i år, alltså har de inte röstat i något allmänt val ännu.

Fördelningen mellan kvinnor och män är relativt jämn i den största åldergruppen, 18-åringar, med något fler kvinnor. Ingen av respondenterna har ännu hunnit rösta i något allmänt val, vilket gör merparten av dem till förstagångsväljare år 2010.

Tabell 5.2 Utbildningsprogram och könsfördelning

Utbildningsprogram	Kvinnor		Män		Totalt	
	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal
Teoretiskt	61,7	50	60,8	45	61,3	95
Praktiskt	38,3	31	37,8	28	38,1	59
Vet ej/ej svar	0,0	0	1,4	1	0,6	1
Totalt	100	81	100	74	100	155

Kommentar: Inom teoretiska program räknas programmen samhällsvetenskap, naturvetenskap samt inriktningar inom dessa såsom ekonomi, global, språk etc. Inom praktiska program återfinns byggprogrammet, elprogrammet, fordonsprogrammet, hotell- restaurang- samt livsmedelsprogrammet.

Fördelningen på utbildningsprogram i ovanstående tabell uppvisar en jämn könsfördelning mellan programmen. Vissa praktiska utbildningsprogram var kvinnodominerade så som livsmedelsprogrammet, medan andra var mansdominerade till exempel fordonsprogrammet vilket gjorde att det jämnade ut sig vid sammanslagningen. De teoretiska programmen var mer jämnt fördelade över könen även innan sammanställningen.

Tabell 5.3 Respondenternas eget samt föräldrarnas ursprung och föräldrarnas utbildning

Eget ursprung	Kvinnor		Män	
	Procent	Antal	Procent	Antal
Född i Sverige	92,6	75	90,5	67
Född utomlands	7,4	6	8,1	6
Vet ej/ej svar	0,0	0	1,4	1
Totalt	100	81	100	74
Föräldrarnas ursprung	Mamma		Pappa	
	Procent	Antal	Procent	Antal
Född i Sverige	80,0	124	78,7	122
Född utomlands	19,4	30	20,7	32
Vet ej/ej svar	0,6	1	0,6	1
Totalt	100	155	100	155
Föräldrars utbildning	Mamma		Pappa	
	Procent	Antal	Procent	Antal
Grundskoleutbildning	7,1	11	20,0	31
Gymnasieexamen	29,7	46	32,9	51
Läst på universitet	24,5	38	9,0	14
Universitetsexamen	31,0	48	26,5	41
Vet ej/ej svar	7,7	12	11,6	18
Totalt	100	155	100	155

Som vi kan se i tabellen ovan så är en övervägande majoritet födda i Sverige och nästan lika många har också svenskfödda föräldrar. Den vanligaste utbildningsnivån hos föräldrarna är universitetsexamen för mamman och gymnasieexamen för pappan.

5.4 En diskussion kring validiteten

Tio skolor totalt har deltagit i projektet Demokratitorget under våren 2009. Fyra av dem kunde inte inkluderas i undersökningen på grund av att de inföll före eller efter uppsatsens tidsram. På de sex skolor som ingick i undersökningen besvarade totalt 219 ungdomar den första enkäten, med en svarsfrekvens på 100 %⁸. Dessa 219 var också samtliga inbokade till att delta på Demokratitorget, med undantag för ett mindre antal som var frånvarande vid tiden för första enkättillfället. På varje skola deltog cirka två klasser. Maxantal för deltagare på varje Demokratitorg är 50 elever.

Efter-enkäten besvarades av 167 ungdomar, varav 155 av dem deltog i Demokratitorget. Totalt, från första enkät via deltagande i Demokratitorg till den andra enkäten hamnar alltså svarsfrekvensen på 70 % (antal slutgiltiga respondenter som deltog dividerat med antal respondenter vid första enkättillfället) vilket får sägas vara högt med tanke på studiens utformning. En bidragande orsak till den höga svarsfrekvensen är troligen den väl fungerande kommunikationen mellan mig själv, GRUL och lärarna på respektive skolor som har varit mycket hjälpsamma. GRULs egna utvärderingar, som delades ut till ungdomarna under de sista minuterna på Demokratitorget, visar att sammanlagt 225 ungdomar deltog, vilket överensstämmer ganska väl med hur många som var närvarande vid det första enkättillfället (219).

Med tillgång till statistik från Ungdomsstyrelsens enkätundersökningar samt de nationella SOM-undersökningarna (Samhälle Opinion Massmedia) är det möjligt att jämföra statistiken om politiskt intresse och deltagande mellan undersökningarna och därmed jämföra ungdomarna i VGR med alla ungdomar i Sverige och med befolkningen i sin helhet. I jämförelsen används också data från Esaiassons projekt Demokratiwerkstaden eftersom den har tematiska och metodiska likheter med min undersökning och dessutom ungefär ett lika stort urval. Om det finns stora likheter mellan andra grupper och urvalsgruppen stärker det trovärdigheten och visar att de deltagande ungdomarna inte urskiljer sig markant ifråga om politiskt intresse och deltagande. Datan som används ifrån

⁸ Eftersom enkäten delades ut när alla elever satt samlade var det enkelt att uppnå en hundra procentig svarsfrekvens vid den första enkäten. I många fall fanns dock ett okänt bortfall i form av elever som var frånvarande den dagen enkäten delades ut.

den aktuella undersökningen är så klart ifrån tillfället före deltagande i Demokratitorget för att kunna jämföra dem vid utgångsläget, innan någon påverkan skett.

5.4.1 En jämförelse av planerat valdeltagande

Den första variabeln som jämförts är planerat valdeltagande i allmänna val, därför att den överensstämmer i hög grad med två frågor ifrån Ungdomsstyrelsens rapporter. Av samtliga 18-åringar i studien Unga Medborgare⁹ har 47 procent har svarat att de säkert kommer att rösta, medan 33 procent har valt svarsalternativet ”det gör jag nog”, vilket ger en sammanlagd andel på 80 procent som är positivt inställda till att rösta i framtiden. (2000:58f).

I Ungdomsstyrelsens rapport Unga med attityd¹⁰ från 2007 har man undersökt hur många av de röstberättigade 18- och 19-åringarna i Sverige som redan har röstat i ett allmänt val eller som kan tänka sig att göra det. Resultatet visar att sammanlagt 97 procent är positiva till att rösta.

Den aktuella undersökningen visar att 92 procent av respondenterna absolut eller troligen kan tänka sig att rösta i regionala val om de är, eller när de blir, 18. Jämförelsen är dock inte exakt överensstämmande, på grund av att frågorna har ställts på olika sätt och till olika urvalsgrupper¹¹.

5.4.2 En jämförelse av politiskt intresse

I Esaiassons projekt Demokrativerkstaden ställdes samma fråga om politiskt intresse till de som deltog¹² som har använts i svenska väljarundersökningar i över 40 år och som även har ställts i den här undersökningen, ”hur intresserad är du i allmänhet av politik?” Skillnaden är att frågan ställdes något annorlunda i min undersökning eftersom den då

⁹ I Unga medborgare har data samlats in av Skolverket och Ungdomsstyrelsen och omfattar enkäter från 3295 18-åringar i Sverige (Ungdomsstyrelsen 2000). För mer detaljerad information se forskningsrapporten Unga medborgare.

¹⁰ I Unga med attityd svarade 861 personer inom ålderskategorin 16-19 år med en svarsfrekvens på 47 procent (Ungdomsstyrelsen 2007:17).

¹¹ Respondenterna i Ungdomsstyrelsens undersökning är alla röstberättigade och har tillfrågats om de redan har röstat i ett allmänt val eller om de kan tänka sig att göra det. Alla respondenter i min undersökning är inte röstberättigade och ingen har ännu röstat i något allmänt val.

¹² Respondenterna var åttonde- och niondeklassare ifrån åtta olika skolor i Västra Götaland, ett totalt antal om närmare 200 elever (Esaiasson 2000).

var uppdelad på politik i allmänhet, regional politik, kommunal politik och samhällsfrågor¹³. I Esaiassons undersökning uppgav 29 procent av eleverna att de var mycket eller ganska intresserade av politik (2000). Enligt en nationell undersökning från SOM-institutet från 2005 var 48,5 procent av befolkningen mycket eller ganska intresserade av politik. Om man jämför utvecklingen över tid i ungdomsgrupperna så följer den här undersökningens respondenter intresseutvecklingen inom utbildningsnivån väldigt väl, som vi kan se i tabell 5.4 nedan.

Tabell 5.4 Politiskt intresse i tre olika ungdomsgrupper 15-29 år (procent)

Ungdomsgrupp	Intresserade av politik	Inte intresserade av politik
Grundskola	24,0	76,0
Gymnasieungdomar VGR	44,5	55,0
Univ. el högskola	56,0	44,0

Kommentar: Statistiken om grundskoleelever samt ungdomar som har examen från universitet eller högskola kommer ifrån Ung-SOM 2000 (Bjereld & Demker 2002:144).

Den aktuella undersökningen visar att 44,5 procent är mycket eller ganska intresserade av politik. Alltså är ungdomar i 16-18-årsåldern i Västra Götalandsregionen något mer intresserade av politik än högstadiel eleverna i regionen, och något mindre intresserade än de lite äldre ungdomarna med universitetsexamen, men ligger på ungefär samma intressenivå som befolkningen som helhet.

¹³ Skillnaden bestod i att frågan formulerades "Hur intresserad är du av följande former av politik?" med de fyra alternativen under frågan.

6. Resultat och effekter av deltagande i Demokratitorget

Så har då tiden kommit att utläsa om Demokratitorget har haft någon effekt, för det första på ungdomarnas intresse för politik i allmänhet och för regional politik, för det andra om deras förtroende för regionens politiker har ökat. I den tredje delen kommer ungdomarnas syn på politiskt engagemang före och efter Demokratitorget att redovisas.

Först en generell förklaring till tabellerna som presenteras nedan. Kolumnen T1 betyder mätningstillfället innan Demokratitorget och kolumnen T2 är resultatet från mätningen efter Demokratitorget. Kolumnen effekt visar förändringen på medelvärdet från före-mätning till efter-mätning. Alla angivna tal är medelvärden. En stjärna jämte effekttalet tyder på att effekten är statistiskt signifikant på 95 procents säkerhetsnivå, mer om det i avsnitt 6.1. Rubriken på varje tabell är samma som enkätfrågan som ställdes. Efter varje tabell kommer en kort kommentar innan en sammantagen bild av effekterna följer i avsnitt 6.1

Tabell 6.1 Hur intresserad är du av följande former av politik?

	T1	T2	Effekt
Politik i allmänhet	2,38	2,61	+ 0,23*
Regional politik	1,98	2,21	+ 0,23*
Kommunal politik	2,07	2,30	+ 0,23*
Samhällsfrågor	2,65	2,76	+ 0,11

Kommentar: Respondenterna fick välja mellan fyra alternativ: mycket intresserad, ganska intresserad, inte särskilt intresserad och inte alls intresserad. Dessa kodades sedan i fallande skala från 4, ”mycket intresserad” ner till 1, där 1 = ”inte alls intresserad”.

I tabell 6.1 ser vi att alla former av politiskt intresse utom samhällsfrågor, som håller sig på nästan samma nivå, uppvisar en statistiskt signifikant ökning vid mätningen efter Demokratitorget. Intressant att nämna är också att 31 procent av de som *inte* var intresserade av politik i allmänhet vid första mätningen övergick till att bli intresserade vid andra mätningen. Intresset för regional politik resulterade i att 25 procent av de

ointresserade blev intresserade, och för kommunal politik gick 29 procent från att vara ointresserade till att bli intresserade vid den andra mätningen¹⁴.

Vid det första undersökningstillfället var ungdomarna jämförelsevis minst intresserade av regional politik av de fyra alternativen; endast en femtedel av ungdomarna uppgav att de var ganska eller mycket intresserade av regional politik. Efter Demokratorget ökade dock antalet intresserade med 12 procent.

Tabell 6.2 I vilken utsträckning går det att lita på politikerna i din region?
(på en skala från 0-10)

T1	T2	Effekt
5,43	5,70	+ 0,27

Kommentar: Observera att skalan här sträcker sig från noll till tio medan svaren i de andra frågorna har kodats till fyra eller fem olika kategorier.

I tabell 6.2 ser vi att tilliten till de regionala politikerna har ökat något i medelvärde, men den ligger fortfarande på medelnivån fem vid den andra mätningen. Avsaknaden av statistisk signifikans här beror på att spridningen bland svarsalternativen var stor. Vid T1 valde 35,5 procent (55 personer) mittenalternativet fem vilket *kan* tolkas som att respondenten inte har någon uppfattning i frågan. Vid T2 hade andelen som valde alternativ fem minskat till 30 procent (47 personer), vilket tyder på att åtta respondenter i alla fall fick en starkare uppfattning om regionpolitikerna efter ett personligt möte med dem.

Om man går in och detaljstuderar de enskilda respondenterna som uppvisade mycket låga värden, 0 till 2, vid T1¹⁵ så har spridningen inom gruppen ökat markant vid T2. Endast en respondent har uppgivit en minskad tillit, från ett till noll. Två stycken respondenter låg kvar på samma nivå och resten uppgav en högre grad av tillit till de regionala politikerna vid det andra mättillfället. Anledningen till att det här är intressant att studera är just att

¹⁴ Svarsalternativen "inte alls intresserad" och "inte särskilt intresserad" dikotomiserades, slogs ihop till en kategori, i den här mätningen och det samma gjordes med de två alternativen "ganska intresserad" och "mycket intresserad".

¹⁵ Totalt nitton respondenter uppvisade mycket låga värden på tillit vid första mätningen. Vid den andra mätningen var de 12 stycken.

skalan innehöll så många steg att varje förändring ger upphov till en tolkning. Det går att tolka på olika sätt beroende på om man ser till hela gruppen som i tabellen ovan, eller bara till de som hade lägst tillit från början, eftersom de representerar en stark, negativ åsikt och det är därför intressant att se hur de förändras efter en upplevelse som Demokratitorget, som man kan anta har en positiv effekt på tilliten utifrån teorin om deliberativ demokrati.

Tabell 6.3 Kan du tänka dig att delta i den regionala politiken på något sätt?

	T1	T2	Effekt
Rösta i regionala val när jag fyllt 18	4,34	4,41	+ 0,07
Delta i ungdomsråd/ungdomsfullmäktige	2,81	2,82	+ 0,01
Skriva förslag och skicka till regionfullmäktige	2,85	3,02	+ 0,17
Delta i skolprojekt anordnade av regionen	3,22	3,38	+ 0,16
Kontakta en politiker direkt om jag har frågor	2,90	3,16	+ 0,26*

Kommentar: Här fick respondenterna fem alternativ att välja på: det kan jag absolut tänka mig att göra, det kan jag troligen tänka mig att göra, det kan jag troligen *inte* göra, det kan jag absolut *inte* göra och vet inte. Dessa kodades sedan i fallande skala från värdet 5 för "det kan jag absolut tänka mig att göra" och ner till 1, "jag vet inte".

I tabell 6.3 ser vi att medelvärdet för att rösta i regionala val var mycket högt från början och alltså inte förändrades markant vid det andra tillfället. Det mest intressanta resultatet här är att andelen som kan tänka sig att ha direktkontakt med en politiker har ökat så pass mycket.

6.1 Ökat politiskt intresse och deltagande - i varierande grad

Som vi kan se i effektkolumnerna har *samtliga* värden ökat efter deltagande i Demokratitorget. Det är dock bara vissa av sambanden som är statistiskt säkerställda, de som är markerade med en stjärna (*) i tabellerna ovan. Den statistiskt säkerställda effekten utläser man genom att göra ett *paired samples T-test* i SPSS. Ett signifikansvärde som är lägre än 0,05 på en säkerhetsnivå på 95 procent indikerar en statistiskt signifikant skillnad. Det är alltså inte samma värde som återfinns i kolumnen effekt, den visar på hur medelvärdet har förändrats vid de båda mätningarna.

Som nämndes i uppsatsens inledande kapitel var syftet att besvara de tre frågeställningarna utifrån enkätens resultat. Nedan kommer frågeställningarna och besvarandet av dem att avhandlas var för sig med hänvisningar till resultatsammanställningen.

- Leder deltagande i Demokratitorget till ett ökat intresse för regional politik och politik i allmänhet hos ungdomarna?

Empirin från undersökningarna visar klart och tydligt att ungdomarna har fått ett ökat intresse för både regional politik och politik i allmänhet efter att de har deltagit i Demokratitorget. Detta resultat överensstämmer alltså också med hypotes 1 som utformades i enlighet med den deliberativa demokratiteorin. Man kan dock inte med säkerhet säga att det här intresset kommer att vara bestående, men det var inte heller syftet med undersökningen att ta reda på de långsiktiga effekterna, eftersom det hade krävts en långt mer omfattande studie för det.

- Ökar förtroendet för de regionala politikerna efter deltagande i Demokratitorget?

Medelvärdet låg på mitten av skalan för förtroende (5,43) i den första undersökningen och ökade sedan något i den andra (5,70). Men det går inte ändå inte att påstå att förtroendet ökade märkbart bland respondenterna. Troligtvis krävs lite mer än två timmars samtal för att förbättra bilden som ungdomarna har av politikerna. Dock så valde en lägre andel mittenalternativet i den andra enkäten, vilket jag tolkar som att fler väljer ett alternativ som speglar vad de verkligen känner istället för att bara ta det i mitten av ointresse. Det kan betyda att ungdomarna i alla fall har fått en mer tydlig bild över vilka regionpolitikerna är efter att ha träffat några av dem på Demokratitorget.

- Leder deltagande i Demokratitorget till en mer positiv attityd till politiskt deltagande och engagemang hos ungdomarna?

Även i det här fallet fanns en ökning av positiva svar på alla frågorna, om än en väldigt liten sådan på till exempel frågorna om man kan tänka sig att delta i ett ungdomsråd eller att rösta i regionala val. Den sistnämnda hade dock ett mycket högt värde redan från början med 92 procent som troligtvis eller absolut kan tänka sig att rösta i regionala val.

Vid det andra tillfället ökade ändå de som absolut kunde sig att rösta med 6,5 procent.

Den sistnämnda frågan i den här gruppen är den enda som uppvisar ett statistiskt säkerställt samband. De som absolut eller troligtvis kan tänka sig att kontakta en politiker direkt ökade med 7,8 procent. En tänkbar förklaring till ökningen är att ungdomarna fick träffa politikerna under Demokratitorget ansikte mot ansikte, och kanske fick en positiv bild av dem och upplevde att de blev tagna på allvar.

7. Diskussion

Sammanfattningsvis kan vi dra slutsatsen att ungdomars politiska intresse påverkas märkbart av ett endagsprojekt så som Demokratitorget, vilket alltså verifierar hypotes 1 som antog att ungdomarnas intresse skulle öka efter deltagandet, i enlighet med vad man kunde vänta sig utifrån det deliberativa demokratiska idealet.

Resultaten motiverar också ett ökat arbete med dylika evenemang i VGR. Det viktigaste är kanske inte att diskussionerna utmynnar i konkreta förslag på förändringar, utan att ungdomar och politiker får träffas på ungdomarnas hemmaplan och prata om politik och om annat som berör ungdomarnas liv. I enlighet med forskningen kring deliberativ demokrati skulle det gynna det politiska intresset både hos ungdomar och hos vuxna om fler projekt med fokus på diskussion anordnades på alla nivåer i samhället.

Demokratitorget påminner en hel del om Rosells ChoiceDialogues som diskuterades i teorikapitlet. ChoiceDialogues är till för att medborgarna ska diskutera frågor som politikerna har haft problem att enas om, helt enkelt används medborgarna som en tungt vägande remissinstans vid svåra frågor. Metoden har visat sig fungera väl och det finns mycket som talar för att en liknande användning av Demokratitorget skulle kunna användas till exempel vid ungdomspolitiska avgöranden där politikerna tycker att dom saknar insikt i ämnet.

Även om hypotesen som stödde deliberativ demokrati verifierades, får vi inte glömma vad som diskuterades angående tidiga socialisationsmönster i teoriavsnittet, att ungdomar är mer benägna att ändra åsikt oftare än andra åldersgrupper. Alltså kan det här vara en tillfällig effekt, vilket motiverar en mer omfattande undersökning av de långsiktiga effekterna av Demokratitorget. Men med tanke på att majoriteten av ungdomarna är blivande förstagångsväljare kan det vara av stor betydelse att de därför får delta i ett sådant här projekt även om det bara ger kortsiktiga effekter. Kanske räcker det för att fler ska gå och rösta när det väl är dags.

För VGR är resultaten mycket positiva, så som att en övervägande andel av ungdomarna kan tänka sig att rösta i regionala val och att många inte tvekar att kontakta en politiker direkt om de har frågor. Den sistnämnda frågan var också en av dem som uppvisade störst förändring vid efter-mätningen.

7.1 Framtidsutsikterna för ungdomspolitiskt engagemang i VGR

Anledningen till att Västra Götalandsregionen efterfrågade Demokratitorgsprojektet var att de ville veta vad ungdomar tycker och tänker, i syfte att få kunskap för att utforma en ungdomspolitisk handlingsplan i regionen. Vid tiden för färdigställandet av den här uppsatsen finns det dock ännu ingen plan för hur handlingsplanen ska utformas. Det är av yttersta vikt att det faktiskt händer något med politiken efter Demokratitorget för att ungdomarna ska uppleva att deras medverkan var meningsfull och att de faktiskt blev lyssnade på.

Även om de ungdomar som deltog i Demokratitorget under 2009 antagligen inte kommer att påverkas i särskilt hög grad av den nya handlingsplanen, eftersom det tar tid att implementera nya beslut och de säkerligen har hunnit bli äldre till dess, så är det viktigt att följa upp sådana här projekt och visa att de tas på allvar. Annars riskerar de deltagande ungdomarna att tappa förtroende för regionens politiker än mer, vilket kan resultera i att de engagerar sig mindre när de blir äldre. Sådana långsiktiga effekter hade varit intressant att undersöka, och kanske kan den här undersökningen ligga till grund för en uppföljningsstudie om några år förutsatt att man kan lokalisera de ungdomar som deltog, vilket förstås kan bli svårt med tanke på anonymiteten.

Ett annat förslag på framtida forskning på området skulle kunna vara att studera ungdomsengagemang och politikerförtroende på kommunal nivå och sedan ställa det i relation till den regionala nivån. Vissa kommuner arbetar väldigt aktivt med ungdomspolitiska aktiviteter medan andra knappt inte gör något alls (Ungdomsstyrelsen 2006). Det torde i hög grad påverka ungdomarnas generella intresse för politik, men på vilket sätt påverkar det förtroendet för politiker på regional respektive nationell nivå?

Under Demokratitorget satt jag ibland med som åhörare och studerade hur diskussionerna gick till, vilket födde en tanke om att genomföra en kvalitativ analys av själva debatten mellan politiker och ungdomar på Demokratitorget. Sättet att samtala på skiljer sig väldigt mycket mellan de två grupperna, och även inom gruppen politiker som var mer åldersmässigt heterogen än ungdomsgruppen. En framtida studie inom det här området skulle kunna undersöka hur ungdomarna respektive politikerna uppfattade hur diskussionerna gick, och hur det i sin tur påverkar politiskt intresse och förtroende hos ungdomarna.

Referenser

- Belfrage, Lisa. 2006. *Slutrapport Påverkanstorg på gymnasieskolor*. Västra Götalandsregionen.
- Bjereld, Ulf & Demker, Marie. 2002. *Ny värld – nya skiljelinjer?* i Oscarsson, Henrik (red). 2002. *Spår i framtiden*. Ung-SOM-undersökningen, Västsverige 2000. SOM-rapport nr 28. SOM-institutet, Göteborgs Universitet.
- Demokratiutredningen.. *Demokratiutredningens slutbetänkande 2000:1*. Statens Offentliga Utredningar.
- Englund, Tomas. 2006. *On deliberation as education*. NERA: Örebro Universitet.
- Ekman, Joakim & Todosijevic, Sladjana. 2003. Unga demokrater - En översikt av den aktuella forskningen om ungdomar, politik och skolans demokrativärden. Young Citizens Program, Myndigheten för skolutveckling.
- Ekman, Tiina. 2007. *Demokratisk kompetens – om gymnasiet som demokratiskola*. Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs Universitet.
- Esaiasson, Peter. 2000. *Demokratiwerkstaden - ett projekt under utveckling*. Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet.
- Esaiasson, Peter, Giljam, Mikael, Oscarsson, Henrik, Wängnerud, Lena. 2003. *Metodpraktikan*. Tredje upplagan. Norstedts Juridik.
- Fishkin, James S. & Rosell, Steven A. (eds Denise Shepherd & Terry Amsler). 2004. *ChoiceDialogues and Deliberative Polls – Two approaches to deliberative democracy*.
- Fishkin, James S, Luskin, Robert C and Jowell, Roger. 2000. Deliberative Polling and Public Consultation. *Parliamentary Affairs*. Hansard Society for Parliamentary Government.
- Fridolf, M. 2003. *Ungdomars inflytande i beslutsprocesser*. Västra Götalandsregionen.
- Jodal, Ola. *Fem frågetecken för den deliberativa teorin* i Giljam, M & Hermansson, J (red). 2003. *Demokratins Mekanismer*. Liber Förlag.
- Johansson, Susanna. 2007. *Dom under trettio – Vem bryr sig och varför?* Avhandling Förvaltningshögskolan, Göteborg.
- Jonhäll, Bo. 2004. *Regional demokrati - Skåne och Västra Götaland*. Warne Förlag.
- Luskin, Robert C. *Measuring Political Sophistication*. *American Journal of Political*

- Science*, vol. 31, nr 4, 1987. Midwest Political Science Association.
- Luskin, Robert C. *Explaining Political Sophistication*. *Political Behaviour*, vol. 12, No. 4, 1990. Springer.
- Mutlu, Suna & Örtman, Fredrik. *Deliberativa samtal och det demokratiska uppdraget*. 2004. Examensarbete, Malmö Högskola.
- Puškarić, Susanne. *Deliberativa samtal i skolan? En studie av verbal kommunikation i den svenska gymnasieskolan*. 2007. Examensarbete, Malmö Högskola.
- Sears, David O. & Levy, Sheri. 2003. *Childhood & Adult Political Development* i Sears, David O., Huddy, Leone & Jervis, Robert. 2003. *The Oxford Handbook of Political Psychology*. Oxford University Press.
- Sears, David O. & Funk, Carolyn L. 1999. *Evidence of the Long-Term Persistence of Adults' Political Predispositions*. *The Journal of Politics*, vol. 61, nr 1, februari 1999. Southern Political Science Association.
- Ungdomsstyrelsen. *Unga medborgare – Ungdomsstyrelsens slutrapport från projektet Ung i Demokratien*. Ungdomsstyrelsens skrifter 2003:2.
- Ungdomsstyrelsen. *Unga med attityd - Ungdomsstyrelsens attityd - och värderingsstudie 2007*. Ungdomsstyrelsens skrifter 2007:11.

Internet

- Demokratitorget. Tillgänglig på internet: <http://www.demokratitorget.se/> [20090504]
- Fishkin, James S. *Deliberative Polling: Toward a Better-Informed Democracy*. Stanford University. Tillgänglig på internet: <http://cdd.stanford.edu/polls/docs/summary/> [090415]
- Integrations- och jämställdhetsdepartementet. Tid för demokrati. Artikel tillgänglig på internet: <http://www.regeringen.se/sb/d/3808/a/22274> [090506]
- Ungdomsstyrelsen 2007. *I Sverige är man ung allt längre, etableringsåldern stiger*. Artikel. Tillgänglig på internet: <http://www.ungdomsstyrelsen.se/art/0,2072,7037,00.html> [090315]

Bilaga 1. Enkätundersökning

Enkätundersökning 2¹⁶

1. Skriv samma kodnamn som du använde dig av när du fyllde i enkätundersökning 1. OBS! Det är viktigt att du skriver samma namn, annars blir enkäten ogiltig och kan inte användas i sammanställningen. Om du inte minns ditt kodnamn kan du be att få titta på listan över alla kodnamn. Om du inte fyllde i enkät 1 behöver du inte skriva något kodnamn alls.

2. Deltog du i Demokratitorget som anordnades på din skola?

Ja ☐ Nej ☐

3. Hur ofta brukar du diskutera politik?

	Flera gånger i veckan	Någon gång i veckan	Någon gång i månaden	Aldrig
Med kompisar	☐	☐	☐	☐
Med dina föräldrar	☐	☐	☐	☐
Med dina lärare	☐	☐	☐	☐
Med andra vuxna	☐	☐	☐	☐

4. Hur intresserad är du av följande former av politik?

	Mycket intresserad	Ganska intresserad	Inte särskilt intresserad	Inte alls intresserad
Politik i allmänhet	☐	☐	☐	☐
Regional politik	☐	☐	☐	☐
Kommunalpolitik	☐	☐	☐	☐
Olika samhällsfrågor	☐	☐	☐	☐

¹⁶ Den enda skillnaden mellan Enkätundersökning 1 och 2 är formuleringen innan kodnamnet som i Enkätundersökning 1 löd: ” Hitta på ett eget kodnamn för din medverkan i den här enkäten (det kan vara precis vad som helst, men försök att komma ihåg det namn du väljer)” samt fråga 2, om deltagande i Demokratitorget.

5. I vilken utsträckning går det att lita på politikerna i din region? Svara med hjälp av skalan:

<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: fit-content; margin: 0 auto;">Det går <i>inte</i> att lita på politikerna i regionen</div> <div style="text-align: center; margin-top: 10px;"> </div>	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

6. Kan du tänka dig att delta i den regionala politiken på något sätt? Kryssa i de aktiviteter som du kan tänka dig att delta i.

	Det kan jag absolut göra	Det kan jag troligen göra	Det kan jag troligen <i>inte</i> göra	Det kan jag absolut <i>inte</i> göra	Vet inte
Rösta i regionala val om/när jag har fyllt 18	☐	☐	☐	☐	☐
Delta i ungdomsråd eller ungdomsfullmäktige	☐	☐	☐	☐	☐
Skriva egna förslag och skicka till regionfullmäktige	☐	☐	☐	☐	☐
Delta i skolprojekt som anordnas av regionen	☐	☐	☐	☐	☐
Kontakta en politiker direkt om jag har några frågor	☐	☐	☐	☐	☐

TILL SIST NÅGRA FRÅGOR OM DIG SJÄLV

7. Är du kvinna eller man?

☐ Kvinna ☐ Man

8. Vilket år är du född?

Årtal: _____

9. Vilket utbildningsprogram läser du?

10. Var någonstans är du själv född och var är din mamma och pappa födda?

	Du själv	Din mamma	Din pappa
I eller i närheten av Göteborg	☐	☐	☐
I övriga Sverige	☐	☐	☐
Annat land i Norden	☐	☐	☐
Annat land i Europa	☐	☐	☐
Annat land utanför Europa	☐	☐	☐

11. Vilken utbildning har din mamma och pappa? (Välj den högsta utbildningen. Sätt kryss i en ruta för din mammas utbildning och kryss i en ruta för din pappas)

	Mamma	Pappa
Har gått ut grundskolan	☐	☐
Har gått ut gymnasiet	☐	☐
Läst några kurser på högskola/universitet	☐	☐
Har examen från högskola/universitet	☐	☐
Jag vet inte	☐	☐

Tack så mycket för din medverkan! Om du har frågor om enkäten kan du kontakta mig via mail: katrin@student.gu.se